

Marin sanaston alkuperästä

Arto Moision ja Sirkka Saarisen v. 2008 julkaisema *Tscheremissisches Wörterbuch* (TW) perustuu monien suomalaisten fennougristien kenttäkeruisiin. Vanhimmat Volmari Porkan ja Arvid Genetzin kirjaamat sanaliput ovat peräisin 1880-luvulta, Yrjö Wichmann merkitsi sanastoa muistiin lähes vuoden kestäneellä keruumatkallaan 1905–06, Martti Räsänen kymmenisen vuotta myöhemmin Kasanissa opiskellessaan, kun taas T. E. Uotila ja Erkki Itkonen käyttivät informantteinaan jatkosodan aikana Suomeen joutuneita marilaisia sotavankeja. Sanakirjaan sisältyvän leksikaalisen materiaalin aikajänne on siis 60 vuotta. Siitä huolimatta sanasto on suhteellisen homogeeninen: se kuvaa agraarista kulttuuria, jossa ei näy jälkiä teollistumisesta, kaupungistumisesta eikä muustakaan modernisaatiosta. Sanasto kattaa marin neljä päämurrealuetta, ts. niitty- eli keskimurteen, itämurteen, länsi- eli vuorimurteen ja luoteismurteen, sekä monia niitty- ja itämurteiden alamurteita. Marin kahdesta kirjakiielestä suurempi on muodostettu niitty- ja itämurteiden pohjalle, kun taas läntinen kirjakieli rakentuu vuorimurteen varaan.

Tscheremissisches Wörterbuch on rakennettu etymologisen periaatteen mukaan, eli kaikki samasta sanavartalosta johdetut ja yhdistetyt sanat esitetään kantasansa alla. Marissa johdokset ja yhdyssanat ovat läpinäkyviä, niiden liittäminen kantavartalon yhteyteen ei siis harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta tuota ongelmia. Hankalampia etymologian kannalta ovat lukuisat tšuvassista ja tataarista lainatut perussanat ja niiden johdokset: Sana on voitu lainata yhteen murteeseen tataarista ja toiseen tšuvassista; tällöin ne on tietenkin sijoitettava eri sana-artikkeleiksi, koska ne eivät ole (marissa) etymologisesti samalähtöisiä, vaikka lainanantajakielten sanat sinänsä ovat keskenään sukulaisia. Monissa tapauksissa turkkilaiskielistä on lainattu perussanan lisäksi myös sen johdoksia. Mikäli johdoksen alkuperä on ollut todettavissa eli erotettavissa lainasanasta marissa muodostetuista johdoksista, se on esitetty samassa sana-artikkelissa ja osoitettu muodon eteen sijoitetulla <-merkillä, että johto on tapahtunut jo lainanantajakielessä. Koska turkkilaiskielten ja marin rakenne on typologisesti – ja osittain fonotaktisestikin – samankaltainen, tšuvassista ja tataarista lainatuista perussanoista on tehty monia johdoksia myös marissa; johdosten määrän suhteen ne eivät siis eroa juurikaan omaperäisestä sanastosta. Marissa ja turkkilaiskielissä on myös äänteellisesti identtisiä johdinsuffikseja, mikä tekee johdosten alkuperän selvittämisestä toisinaan hankalaa. (Vrt. Saarinen 1997, 388–394.)

Koska sana-artikkeleiden laatimiseksi on tunnettava sanan etymologia, se päätettiin panna näkyviin myös lopulliseen teokseen. Perinteisesti monissa Suomessa ja Unkarissa julkaistuissa etäsukukielten tieteellisissä sanakirjoissa on annettu etymologia silloin kun kyseessä on lainasana (vrt. esim. *Wojakischer Wortschatz*, *Mordwinisches Wörterbuch*, *Wogulisches Wörterbuch*). Oma-peräisen sanaston kohdalla ei alkuperää (uralilainen/suomalais-ugrilainen jne.) sanakirjoissa yleensä ole osoitettu. Marin murre-sanakirjassa haluttiin kuitenkin antaa kaikki se alkuperää kuvaava tieto, mikä etymologisesta kirjallisuudesta on löydettävissä. Kielikunnan sisäiset etymologiset tiedot on pääsääntöisesti poimittu *Uralisches etymologisches Wörterbuchista* (UEW 1988). Mikäli sana on periytynyt kantakielestä mariin, sen etymologiaksi on merkitty vain lähin suomalais-ugrilainen taho (esim. U), vaikka sana olisi esimerkiksi indoeurooppalainen laina kantaauralissa (siis esim. *wüt* 'vesi' [U]). Tässä artikkelissakaan ei siis ole otettu huomioon kantakielistä periytyviä lainasanoja, vaan ne sisältyvät omaperäisen sanaston lukuihin.

Marin turkkilaisperäiset lainasanat on hyvin kartoitettu: Martti Räsänen julkaisi jo v. 1920 monografiansa *Die tschuwassischen Lehnwörter im Tschermisssischen*, ja hänen työtään jatkoi M. R. Fedotov (1965, 1968). Tataarilaisista lainoista on kirjoittanut niin ikään Räsänen (*Die tatarischen Lehnwörter im Tschermisssischen* 1923), ja hänen työtään on täydentänyt N. I. Isanbaev esittämällä laajemmin marin itämurteet huomioon ottavan tataarilaisten ja baškiirilaisten lainasanojen luettelon (*Марийско-тюркские языковые контакты* 1989, 1994). Marin venäläisistä lainoista monografian on laatinut A. A. Savatkova (*Русские заимствования в марийском языке* 1969). F. I. Gordeev alkoi 1970-luvun lopulla laatia etymologista sanakirjaa (1979, 1983) marin sanastosta ja ehti julkaista siitä kaksi nidettä (jotka tosin kattoivat vain aakkosvälin A–D); sanakirja ei kuitenkaan perustu suomalais-ugrilaiseen äännehistoriaan sen paremmin kuin muihinkaan tieteellisiin käsityksiin, joten siitä ei ole käytännön hyötyä sanahistorian tarkastelussa.

Marin murre-sanakirjan laadinnassa on suhtauduttu ehkä turhan huolettomasti onomatopoeettisiin ja deskriptiivisiin sanoihin, joihin luen tässä yhteydessä myös yksinkertaiset interjektiot. Selitys [onom.] tai [deskr.] on varmimmin merkitty sana-artikkeliin silloin, kun se on löytynyt jo sanalipuista. Kerääjät eivät tämän sanaston suhteen ole kuitenkaan olleet kovin systemaattisia. Marin kieli viljelee runsaasti ideofoneja eli äännemaalailun avulla ääntä, ulkonäköä tai tuntemusta kuvaavia sanoja, jotka voivat esiintyä lähes minä lauseenjäsenenä tahansa ja joiden sanaluokka on usein epäselvä. Ideofonien pohjalta on voitu muodostaa nomineja, verbejä tai adverbejä liittämällä niihin johtimia. (Saarinen 1991, 114–115; Učaev 1983, 3–5, 84–89.) Varsinaisia ideofoneja kerääjien haaviin on tarttunut vähän: sata vuotta sitten niitä tuskin on pidetty muistiin merkitsemisen arvoisina, kun kielen normaalisanastokin on ollut lähes kartoitamatta. Ideofoneista johdettuja sanoja puolestaan ei välttämättä ole osattu tulkitä deskriptiivisiksi. Alla olevissa laskelmissa olen sijoittanut onomatopoeettis-deskriptiivisten sanojen luokkaan monia sellaisiakin sanoja, joilla ei tätä

alkuperänselitystä sanakirjassa ole mutta jotka selvästi kuuluvat tähän ryhmään. Onomatopoeettis-deskriptiivisten nominien ja verbien osalta laskelmat eivät kuitenkaan edelleenkään anna todenmukaista kuvaa ryhmän koosta.

Tscheremissisches Wörterbuchissa on 4666 perussanaa. Koska tarkoitukseni on tarkastella sanojen alkuperää, olen jättänyt johdokset ja yhdyssanat huomiotta. Johdoksia marissa on suomen ja unkarin lailla luonnollisesti perussanoja huomattavasti enemmän. Yhdyssanan ja sanaliiton ero on sekä marin murteissa että kirjakielissäkin jossain määrin sumea. Sanakirjassa on esitetty yhdyssanojen kategoriassa myös sanaliittoja semanttisin kriteerein eli silloin, kun niiden merkitystä voidaan pitää kiteytyneenä. Kerääjät ovat merkinneet niitä muistiin huomattavasti vähemmän kuin johdoksia. Marin käänteissanakirja, joka on koostettu lähes kaikkien olemassa olevien sanakirjojen aineiston pohjalta, sisältää 34 058 niitty-itäkirjakielen ja 20 573 läntisen kirjakielen sanaa ja lisäksi 2233 sanaa, joiden kielimuoto on tuntematon (ne ovat peräisin historiallisista sanakirjoista) (RDM 2002, XII). Valitettavasti marista ei ole tehty käyttökel-poista frekvenssisanakirjaa, joka mahdollistaisi esimerkiksi sadan käytetyimmän sanan alkuperän selvittämisen.¹

TW:n 4666 kantasanasta omaperäisiä, siis muistakin sukukielistä löytyviä, on 556 eli 11,9 %.² Näistä suurin osa eli 314 palautuu uralilaiseen tai suomalais-ugrilaiseen kantakieleen. Suomalais-permiläisille kielille yhteisiä on 132 ja suomalais-volgalaisille 94. UEW:sta poiketen en ole halunnut sanakirjassa merkitä sukupuuhypoteesin mukaisesti suomalais-permiläisiksi tai suomalais-volgalaisiksi sanoja, jotka eivät lainkaan esiinny suomalais-saamelaisessa kielihaarassa. On aivan mahdollista, että nämä sanat ovat Volgan alueella syntyneitä innovaatioita, jotka eivät ole koskaan esiintyneetkään lännempänä. Siksi niille on sanakirjassa annettu alkuperänselityksiksi WP eli volgalais-permiläinen ja W eli volgalainen. Niiden lukumäärä on pieni: volgalais-permiläisiä etymologioita on 10 ja volgalaisia 6. Jonkin verran marissa on myös lainasanoja permiläisistä kielistä, ne on omaksuttu joko permiläisestä kantakielestä tai udmurtista. Edellisistä sisältyy sanakirjaan 7, jälkimmäisiä 12. Näitä lukuja en kuitenkaan ole laskenut mukaan omaperäisten sanojen osuuteen, vaan ne sisältyvät lainasanojen ryhmään.³

Marin omaperäisen sanaston määrää voi verrata joidenkin sukukielten vastaavaan. Kaisa Häkkisen mukaan suomessa on n. 300 esisuomalaista sanaa (Häkkinen 1981, 19; 1990, 163–210). Saamesta vastaavanlaista sanastoa löytyy yli 400 (Sammallahti 1998, 117–122). Unkarissa uralilaista ja suomalais-ugrilaista alkuperää olevia sanoja on n. 540 ja sen lisäksi yli 160 ugrilaiselta kaudelta, siis yhteensä 700 (Honti 1979, 13).

1. Marista on ilmestynyt frekvenssisanakirja (Zorina – Mitrofanov – Sidorova 2005), joka sisältää frekvenssilistat sekä länsi- että niitty-itäkirjakiielestä. Taajuudet on kuitenkin laskettu saneista eli taivutetuista tekstisanoista, joten sanojen todellisia frekvenssejä on teoksesta lähes mahdoton poimia (taipumattomia partikkeleita lukuun ottamatta).

2. Mukaan on otettu UEW:sta myös epävarmat eli kysymysmerkillä varustetut etymologiat.

3. Tässä yhteydessä sopii korjata huomaamani virhe sanakirjassa: marin *ußer* 'uutinen' ei ole tataarilainen laina, vaan sille on jo Lytkin (1970, 335) antanut epävarman udmurttilaisen lainaetymologian.

Räsänen ja Fedotovin mukaan marissa on n. 500 tšuvassilaista lainaa (Räsänen 1920; Fedotov 1965). Ne löytyvät yleensä koko kielialueelta, ts. ne on lainattu kieleen ennen marilaisen kieliyhteisön 1500-luvun lopulta alkannutta hajaantumista. TW:stä löytyy tšuvassilaisia lainoja 488 eli 10,4 % kaikista perussanoista. Räsänen on tutkimuksessaan (1920, 238–274) esittänyt luettelon sanoista, joissa lainaus on saattanut kulkea toisin päin tai joista ei voi päätellä, kumpi on lainaaja ja kumpi lainanantaja. Fedotov (1965) on pitänyt monia näistä selvinä tšuvassilaiselementteinä marissa. Tällaisia sanoja sisältyy TW:iin 48 (merkintä sanakirjassa [~ Tschuw.]). Jos ne katsotaan tšuvassilaisperäisiksi, tšuvassilaislainojen määrä nousee 11,4 %:iin.

Räsänen (1923) ja Isanbaevin (1994) tutkimusten perusteella tataarilaisten lainojen määrä marissa vaihtelee murteittain. Vähiten eli n. 200 niitä on länsimurteessa, kun taas itäisimmissä murteissa, joita puhutaan Baškortostanissa, Tatarstanissa ja Kirovin alueella, niiden määrä nousee 2100:aan. Tataarilaiset lainat ovat siis kulkeutuneet kieleen vasta marilaisen kieliyhteisön pirstouduttua, ja voimakkaimman venäläisen vaikutuksen alla olleissa länsimurteissa niitä on vähiten. TW:ssa tataarilaislainojen määrä on 735 eli 15,7 % kaikista perussanoista. Joukossa on siis sanoja, jotka löytyvät koko kielialueelta mutta myös monia lainoja, jotka on merkitty muistiin vain yksittäisestä itämurteesta. Marin sanakirjaan sisältyy 25 sanaa, joiden kohdalla on mahdotonta päätellä, ovatko ne peräisin tšuvassista vai tataarista (merkintä sanakirjassa [< Tat./Tschuw.]).

Venäläisten lainojen määrä on 1960-luvulla arvioitu n. 1600:ksi (Savatkova 1969), ja se on edelleen kasvanut. Nykymarien puheessa tosin osa venäläisten sanojen käytöstä lukeutuu koodinvaihtoon, jota ei ole lainkaan tutkittu. Toisin kuin koodinvaihdossa Savatkovin luettelossa useimmat lainat ovat äänteellisesti mukautuneet mariin. TW:sta venäläisiä lainoja löytyy 975 eli 20,8 %. Toisin kuin turkkilaisperäisistä, venäläisistä lainasanoista on tehty johdoksia vain vähän. Jos sanojen alkuperän tarkastelu ulotettaisiin myös johdoksiin, turkkilaisperäisten lainojen määrä kasvaisi moninkertaiseksi venäläisiin verrattuna. Parin sanan kohdalla on mahdotonta sanoa, onko laina omaksuttu mariin tataarista suoraan vai venäjän välityksellä (merkintä [< Tat./Russ.]).

Edellä lueteltujen lainojen lisäksi sanakirjasta löytyy muutamia iranilaisia ja balttilaisia lainasanoja. Kaiken kaikkiaan eri lähteistä lainatun sanaston määrä on 2251 eli 48,2 % kantasanoista. Esimerkiksi unkarin etymologisen sanakirjan materiaalin perusteella lainatun sanaston määrä on unkarissa 53,2 % (Zsilinszky 2003, 814).⁴

Onomatopoeettis-deskriptiivisiä sanoja *Tscheremissisches Wörterbuchin* sanastosta on vain 196 eli 4,2 %. Kuten jo yllä totesin, tämä luku on harhaanjohdettava: todellisuudessa niitä löytyisi sanakirjasta paljon enemmänkin, jos sanastoa analysoitaisiin etymologiselta kannalta.⁵

4. Unkarin etymologisessa sanakirjassa on hakusanoina perussanojen lisäksi myös jonkin verran johdoksia ja yhdyssanoja.

5. Esimerkikkinä semanttisesti läheisten /-alkuisten deskriptiivistyyppisten sanojen äänteellisestä varioivuudesta ks. Saarinen 2003, 342–348.

Alkuperältään tuntemattomia perussanoja TW:ssa on paljon: 1575 eli 33,7 %. Osittain tämä johtuu marilaiseen sanastoon keskittyvien etymologisten tutkimusten puutteesta; kartoitettu on vain sukukielille yhteinen sanasto ja merkittävimmät lainasanakerrostumat. Esimerkiksi Volgan alueella muinoin vaikuttaneista iranilaisista kielistä lienee lainattu enemmän sanoja, kuin toistaiseksi tiedetään (vrt. Joki 1973). Alkuperältään tuntemattomia sanoja löytyy yhtä lailla vaikkapa *a-* ja *ä-*alkuisista sanoista, joiden joukossa ei äännehistoriallisen kehityksen vuoksi pitäisi olla lainkaan vanhaa omaperäistä sanastoa, kuin esimerkiksi *k-* ja *š-*alkuisista sanoista, joihin sisältyy sekä suomalais-ugrilaista että lainasanastoa paljon. Suhteellisesti suurin osuus alkuperältään tuntemattomia sanoja on *j-* ja *l-*alkuisten sanojen joukossa, kummassakin yli 50 %. Epäilemättä muutamia satoja etymologialtaan tuntemattomien sanojen ryhmästä olisi tarkemman analyysin perusteella luokiteltavissa deskriptiivisiin sanoihin (vrt. alaviite 5). Monet alkuperältään tuntemattomat sanat ovat yksittäisesiintymiä, ne on merkitty muistiin vain yhdestä murteesta tai yhdeltä informantilta, mutta joukossa on myös useita semanttisesti keskeisiä sanoja kuten *jülem* 'palaa', *šokšo* 'kuuma', *šinčem* 'tietää' (vrt. äänteellisesti samankaltainen *šinčam* 'istua' < FU)⁶, *šošo* 'kevät', *üđâr* 'tyttö'.

Kaikista suomalais-ugrilaisista kielistä löytyy alkuperältään tuntemattomia sanoja – yleensä sitä enemmän, mitä vähemmän tutkitusta kielestä on kyse. Suomesta tavataan noin sata etymologisesti tuntematonta sanaa, joista osalla on vastine kylläkin lähisukukielissä (Häkkinen 1990, 217, 225). Unkarin sanoista yli 5 % on tuntemattomia (Zsilinszky 2003, 814). Yhteissaamelaisesta sanastosta on n. 550 toistaiseksi ilman etymologiaa (Sammallahti 1998, 125).

Tscheremissisches Wörterbuchista voi seuloa esiin kunnollista alkuperänselitystä vaille olevat sanat, joihin tulevan etymologisen tutkimuksen pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota. Se tarjoaa uusia haasteita etymologeille.

Ryhmät	n	%	Taulukko 1. Marin sanojen alkuperä. Kunkin ryhmän sanamäärät ja prosenttiosuudet.
Omaperäiset	556	11,9	
Tšuvassilaiset	488	10,4	
Tataarilaiset	735	15,7	
Venäläiset	975	20,8	
Onom.-deskriptiiviset	196	4,2	
Tuntematon alkuperä	1575	33,7	
Muut ⁷	141	3,3	
Yhteensä	4666	100	

6. Verbit *šinčam* ja *šinčem* eroavat toisistaan vain konjugaatioltaan. Marin äänneiden kehitys on usein johtanut eri alkuperää olevien sanojen homonymiaan.

7. Ryhmä ”Muut” on heterogeeninen ja sisältää lukumäärältään pieniä lainasanaryhmiä (iranilaiset, balttilaiset, udmurttilaiset, permiläiset) ja sanoja, joiden tarkkaa lainanantajaa ei kyetä toteamaan (~ Tšuw., < Tat./Tšuw., < Tat./Russ.).

Kirjallisuus

- EWUng = Benkő, Loránd (Hrsg.): *Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen*. Akadémiai Kiadó, Budapest 1993–94.
- Fedotov 1965 = Федотов, М. Р.: *Исторические связи чувашского языка с языками угро-финнов Поволжья и Перми. Часть I. Чувашско-марийские связи*. Чувашское книжное издательство, Чебоксары.
- 1968 = Федотов, М. Р.: *Исторические связи чувашского языка с волжскими и пермскими финно-угорскими языками. Часть II*. Чувашское книжное издательство, Чебоксары.
- Gordeev 1979 = Гордеев, Ф. И.: *Этимологический словарь марийского языка. Том I*. Марийское книжное издательство, Йошкар-Ола.
- 1983 = Гордеев, Ф. И.: *Этимологический словарь марийского языка. Том 2*. Марийское книжное издательство, Йошкар-Ола.
- Honti, László 1979: Characteristic features of Ugric languages (observations on the question of Ugric unity). – *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae. Tomus XXIX*, 1–26. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Häkkinen, Kaisa 1982: Suomen kielen sanaston suomalais-ugrilaiset juuret. – *Sananjalka* 24, 7–23. Suomen Kielen Seura, Turku.
- 1990: *Mistä sanat tulevat? Suomalaista etymologiaa*. Tietolipas 117. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Isanbaev 1989 = Исанбаев, Н. И.: *Марийско-тюркские языковые контакты. Часть первая*. Марийское книжное издательство, Йошкар-Ола.
- 1994 = Исанбаев, Н. И.: *Марийско-тюркские языковые контакты. Часть вторая. Словарь татарских и башкирских заимствований*. Научный центр Финно-Угроведения, Йошкар-Ола.
- Joki, Aulis J. 1973: *Uralier und Indogermanen. Die älteren Berührungen zwischen den uralischen und indogermanischen Sprachen*. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 151. Société Finno-Ougrienne, Helsinki.
- Lytkin 1970 = Лыткин, В. И. – Гуляев, Е. С.: *Краткий этимологический словарь коми языка*. Наука, Москва.
- RDM = *Reverse Dictionary of Mari (Cheremis)*. *Обратный словарь марийского языка*. Compiled by Jorma Luutonen, Sirkka Saarinen, Arto Moisio, Oleg Sergejev, Lidiya Matrosova. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XXVIII. Société Finno-Ougrienne, Helsinki 2002.
- Räsänen, Martti 1920: *Die tschuwassischen Lehnwörter im Tscheremissischen*. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne XLVIII. Société Finno-Ougrienne, Helsinki.
- 1923: *Die tatarischen Lehnwörter im Tscheremissischen*. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne L. Société Finno-Ougrienne, Helsinki.

- SAARINEN, SIRKKA 1991: *Marilaisen arvoituksen kielioppi*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 210. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.
- 1997: Language Contacts in the Volga Region: Loan Suffixes and Calques in Mari and Udmurt. – Ramisch, Heinrich – Wynne, Kenneth (eds): *Language in Time and Space. Studies in Honour of Wolfgang Viereck on the Occasion of his 60th Birthday*. ZDL Beihefte 97, 388–396. Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- 2003: Miteinander verflochtene Ausläufer: Zur Problematik der auf / anlautenden Wörter im Tscheremissischen. – Bakró-Nagy Marianne – Rédei Károly (szerk.): *Ünnepi kötet Honti László tiszteletére*, 342–348. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest.
- SAMMALLAHTI, РЕККА 1998: *The Saami Languages. An Introduction*. Davvi Girji, Kárášjohka.
- SAVATKOVA 1969 = Саваткова, А. А.: *Русские заимствования в марийском языке*. Марийское книжное издательство, Йошкар-Ола.
- TW = Moisis, Arto – Saarinen, Sirkka: *Tscheremissisches Wörterbuch aufgezeichnet von Volmari Porkka, Arvid Genetz, Yrjö Wichmann, Martti Räsänen, T. E. Uotila und Erkki Itkonen*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XXXII. Suomalais-Ugrilainen Seura – Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki 2008.
- УЧАЕВ 1983 = Учаев, З. В.: *Оңартыш мут*. Марий государственный университет, Йошкар-Ола.
- UEW = Rédei Károly: *Uralisches etymologisches Wörterbuch*. Akadémiai Kiadó, Budapest 1988.
- ZORINA – МИТРОФАНОВ – СИДОРОВА 2005 = Зорина, З. Г. – Митрофанов, А. А. – Сидорова, Т. В.: *Частотный словарь горномарийского и лугово-марийского языков. Часть I*. Марийский государственный университет, Йошкар-Ола.
- ZSILINSZKY, ÉVA 2004: Szókészlettörténet. – Kiss Jenő – Pusztai Ferenc (szerk.): *Magyar nyelvtörténet*, 804–837. Osiris Kiadó, Budapest.

Sirkka Saarinen
 Suomalais-ugrilainen kielentutkimus
 FI-20014 Turun yliopisto
 sirkka.saarinen[a]utu.fi